

Et av redskapene i den filosofiske verktøykassen er *klargjøring av språket*. Mange filosofer er av den oppfatningen at språklig uklarhet er noe av det som gjør filosofiske spørsmål vanskelige. Tanken er da at så snart vi klargjør begrepene vi bruker, blir spørsmålene ofte lettere å besvare. Hvis vi for eksempel skal finne ut om datamaskiner kan sies å være intelligente, om mennesker har fri vilje, eller om kiropraktikk er en vitenskap, så må vi først klargjøre hva vi mener med ordene «intelligens», «fri vilje» og «vitenskap».

Et annet sentralt filosofisk verktøy består i å finne og formulere *allmenne prinsipper*. Et prinsipp kan vi tenke på som en grunnleggende setning eller regel som regulerer våre handlinger og måten vi tenker på. Filosofien opererer med prinsipper i ulike sammenhenger. I etikken, for eksempel, leter filosofer ofte etter prinsipper for hva som gjør en handling moralsk riktig. Et allment moralsk prinsipp gjør det mulig å gi rasjonelle grunner for at en handling er riktig eller gal. Et eksempel på et prinsipp i klassisk logikk er at en påstand og benektelsen av påstanden ikke kan være sanne samtidig (Kolflaath, 2020, s. 4). Mens dette prinsippet regnes som veletablert, er andre prinsipper mer diskutabile. Men hvordan kan vi gå frem for å finne ut om et prinsipp er riktig? En vanlig metode er å lete etter *moteksempler*. Det behøves kun ett surt jordbær for å avkrefte det generelle utsagnet at alle jordbær er søte. Det ene sure jordbæret tjener da som et moteksempel. Moteksempler kan for eksempel brukes til å argumentere mot moralske prinsipper. Et mulig moteksempel mot det moralske prinsippet om at vi aldri skal lyve, kunne for eksempel være at det kan være tillatelig å lyve for å få informasjon som kan bidra til å avverge en katastrofe. Her ser det ut til at vi har tre mulige alternativer å velge mellom med tanke på

prinsippet om at det alltid er galt å lyve. Vi må enten forkaste prinsippet, akseptere de mulige katastrofale konsekvensene av å holde på prinsippet eller sannsynliggjøre at man aldri kan avverge en katastrofe ved å lyve.

Da filosofien sjelden fungerer som en empirisk, dvs. observerende, vitenskap, kommer moteksempler gjerne som resultat av *tankeeksperimenter*. La oss si at vi diskuterer prinsippet om at alle som tilhører menneskearten, har den samme retten til liv allerede fra unnfangelsen. Når vi bruker tankeeksperimenter, «tester» vi prinsipper gjennom å se for oss hvilke implikasjoner prinsippene våre får. I eksemplet kan vi tenke oss at en fertilitetsklinikk sto i brann, og at vi hadde valget mellom å redde en fem år gammel jente og ti befruktede egg i en petriskål. Prinsippet om lik rett til liv indikerer at vi bør prioritere å redde embryoene, mens de fleste intuitivt tenker at vi burde reddet jenta. Tankeeksperimenter bidrar til å få frem hva som følger av ulike prinsipper. I dette tilfellet kunne vi si at tankeeksperimentet avdekker at følgene av prinsippet er problematiske, og at vi derfor må vurdere om prinsippene bør forkastes eller modifiseres.

Ex.phil. og bærekraft

FN-landene har blitt enige om at vi sammen skal tilstrebe en utvikling som er både sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Med uttrykket «bærekraftig utvikling» siktes det til en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. Det slås fast i forarbeidene til universitets- og høyskoleloven at